

Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile ilânı : 24 . V . 1957 - Sayı : 9615)

No.
6972

Kabul tarihi
15 . V . 1957

MADDE 1. — Beden, ruh ve ahlâk gelişmeleri tehlikede olup:

- a) Ana ve babasız,
- b) Ana ve babası belli olmıyan,
- c) Ana ve babası tarafından terk edilen,
- d) Ana ve babası tarafından ihmal edilip fuşşa, dilencilığe, alkollü içkile-ri veya uyuşturucu maddeleri kullanmıya veya serseriliğе sürüklenmek tehlike-sine mâruz bulunan,

Çocuklara (Korunmaya muhtaç çocuklar) denir.

Yukarda yazılı çocukların reşidoluncaya kadar bu kanun hükümlerine göre kurulan müesseselerde bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri hususunda buldukları mahallin sulh hukuk mahkemelerince gerekli tedbir kararları ittihaz olunur.

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı vasıfları haiz bir çocuğun bulunduğunu zabıta, Devlet veya belediye memurları veya muhtarlar öğrendikleri takdirde keyfiyeti mahallin en büyük mülkiye âmirine haber vermeye mecburdurlar.

Mülkiye âmiri, bu çocuklardan haklarında derhal korunma tedbiri alınmasında zaruret görülenleri mahkeme kararı alınmaya kadar bu kanuna göre kurulmuş müesseselerden veya mevcut hayır müesseselerinden birine, bulunmadığı takdirde munasip görülecek bir aile nezdine masrafları birlik tarafından karşılanmak üzere yerleştirir.

Müstâcel olmıyan hallerde mülkiye âmiri çocuk hakkında tanzim edilmiş olan evrakı lüzumlu karar verilmek üzere mahallî sulh hukuk mahkemesine tevdi eder. Çocuğun ana, babası veya bunlardan birisi mevcut ise keyfiyeti onlara da bildirir.

MADDE 3. — Mahkeme, evrakı gönderilen çocuklardan korunması icabedenlerin durumlarını göz önünde bulundurarak hangi şahıs, aile veya müesseseye tevdi edilmeleri gerektiği hususunda icabeden tedbir kararını ittihaz eder.

Haklarında tedbir kararı verilmiş bulunan çocukların envali mevcutsa kimin tarafından idare edileceği, ana ve babaları veya bunlardan birisi sağ olup da yardım edecek kudrette iseler, çocukların bakımlarına iştirak miktarı Türk Medeni Kanunu hükümleri dairesinde mahkemece tâyin olunur.

Birinci fıkraya göre alınan korunma tedbirleri lüzum görüldüğü takdirde alâkahların teklifi üzere mahkemece çocuk reşidolmadan evvel kaldırılabilceği gibi reşidolduktan sonra da ızası alınmak şartıyla devamı hususunda karar verilebilir.

Mahkemece verilen kararların bir sureti alâkah mülkiye âmirliğine gönderilir.

MADDE 4. — Bu kanunun birinci maddesinde yazılı vasıfları haiz olan çocukların bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri, vilâyet hususi idareleriyle belediyelerin müstereken kuracakları (Birlikler) tarafından sağlanır.

Bu birliklere Maarif ve Sıhhat ve İctimai Muavenet vekâletleri her türlü yardım yapmakla mükelleftirler.

MADDE 5. — 4 ncü maddede sözü geçen (Birlikler) Belediye Kanunu hükümleri gereğince kurulur. Bu birlikler tarafından çocuk bakım ve yetiştirme yurtları ve her türlü tesisleri kurulması mecburidir.

Bir vilâyet dâhilinde bakım ve yetiştirme yurtları kurulması mümkün olmadığı takdirde Maarif, Sıhhat ve İctimai Muavenet ve Dahiliye vekâletlerinin tensibi ile civar vilâyetlerle müştereken bu tesisler kurulur.

MADDE 6. — Birinci maddede zikredilen vasıfları haiz bulunan ve öğretimi çağına gelmemiş olan çocuklar, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâletince, çocuk bakım yurtlarına ve öğretim çağına girmiş olanlar da, Maarif Vekâletince, yetiştirme yurtlarına alınır.

Çocuk bakım yurtlarında öğretim çağına gelenler, yetiştirme yurtlarına devrolunur.

MADDE 7. — Bakım ve yetiştirme yurtları ile bunlara bağlı her türlü tesislerdeki çocukların sıhhi durumları ile meşgul olacak tabip ve memurlar Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâletince, eğitim ve öğretimleriyle meşgul olacak öğretmen ve teknik mütehassis elemanlar Maarif Vekâletince, mahallen tâyini gereken memur ve müstahdemler de birlik idare heyetince unumi heyet kongresinde tesbit edilen kadrolara göre tâyin olunur. Bunların maaş ve bircümle ücretleri aid oldukları alâkalı vekâletler, diğer kadrolarla müteferrik masraflar ve ek görev karşılıkları ise birlik bütçelerinden ödenir.

Birliklerce tâyin edilen memur ve müstahdemler, belediyeler memur ve müstahdemleri hak ve salâhiyetlerine sahiptirler.

MADDE 8. — Bütün belediyeler ve vilâyet hususi idareleri ve bu kanunla verilen vazifeleri görmek üzere, her yıl bütçelerine bir evvelki yıl tahsisatlarının en az yüzde biri nispetinde tahsisat koymaya ve ayrılan bu tahsisatı bütçelerinin tasdikinden itibaren üç ay içerisinde bağlı buldukları Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma birliklerinin bankadaki fon hesaplarına yatırmaya mecburdurlar.

Bütçelerine bu maddedeki kanuni tahsisatı koymıyan veya noksan koyan mahallî idarelerin bütçelerini tasdika salâhiyetli bulunan makamlar tarafından bu tahsisat re'sen konur veya kanuni hadde iblâğ olunur.

MADDE 9. — 4 ncü maddenin 2 nci fıkrası gereğince Maarif, Sıhhat ve İctimai Muavenet vekâletleri her yıl bütçelerine, birliklerde istihdam edecekleri personel masrafları haric olmak ve ve en az bütün hususi idare ve belediyelerin bütçelerine koyacakları tahsisatın yekûnundan az olmamak üzere ihtiyaca göre ayrı ayrı tahsisat koymaya mecburdurlar. Bu tahsisatın birliklere dağıtılması her iki vekâletin müştereken hazırlıyacağı talimatnamedeki esaslara göre yapılır. Bu tahsisat, bütçenin tasdikinden itibaren en çok iki ay içerisinde birlikler emrine gönderilir.

MADDE 10. — Bir vilâyet dâhilindeki belediyelerle vilâyet hususi idare veya müstakil belediye bütçelerine 8 nci madde gereğince konulan tahsisat bu hususta hazırlanan talimatnamede gösterilen şartları haiz bir yetiştirme yurdu tesisine kâfi gelmediği takdirde alâkadar vekâletlerin tensibedecekleri bir mahalde birlik kararlar ve müşterek yurtlar tesis ederler. Bu mümkün olmadığı takdirde aynı gayenin tahakkuku için ve bu kanuna göre kurulan en yakın korunmaya muhtaç çocukları koruma birliklerinden birisine, birliğe dâhil diğer âzaların hak ve

salâhiyetlerine sahibolarak girerler ve bütçelerinde aynı esaslar içerisinde ayrılmış oldukları tahsisatları o birliğin bankadaki fon hesabına yatırırlar.

MADDE 11. — Kurulan birliklerin muhasebe işleri Devlet muhasebe usullerine uygun olarak Divanı Muhasebata hesap vermekle mükellef muhasipler tarafından yürütülür. Birliğin bütün işleri alâkalı vekâletlerce teftiş ettirilir.

MADDE 12. — Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birliğine dâhil vilâyetlerin valileri veya tevkil edecekleri şahıslarla Maarif, Sıhhat ve İctimai Muavenet, Ziraat, Bölge Çalışma, İktisat ve Ticaret müdürleri birlik meclisinin; birlik merkezi bulunan vilâyet maarif müdürü ile sıhhat ve ictimai muavenet müdürü de birlik encümeninin tabîî âzalarıdır.

MADDE 13. — Birlik encümenleri lüzumu halinde, Artırma, eksiltme ve ihale Kanununa göre kendilerine tanınan salâhiyetlerin bir kısmını veya tamamını birlik merkezi dışındaki müesseselerin ihtiyaçlarına munhasır olmak üzere (varsa belediye veya köy meclisleri âzalarından birinin iştirakiyle) müessese mensuplarından teşkil edecekleri komisyonlara devredebilirler.

MADDE 14. — Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma birlikleri öğretim çağında olmıyan çocuklarla öğretim çağına gelmiş ve öğretim çağını aştığı halde bunu görmemiş olarak teslim edilen çocukların bakım, korunma, eğitim ve öğretimi ile bu çocukların ilerde mahallî, iktisadi ve zirai ve snai gibi ihtiyaçları karşılayacak surette amelî bir meslek sahibi olmaları için yetiştirme yurtları ve mahallî hususiyetleri göz önünde bulunduran döner sermayeli iş yerleri ve atelyeleri açar ve kurarlar ve ders programlarını buna göre hazırlarlar.

MADDE 15. — Yetiştirme yurtlarında ilköğretimini ikmal eden çocuklardan kabiliyet gösterenler emsallerine tercihan Maarif Vekâletinin tâyin ve tesbit edeceği şartlar dâhilinde kabiliyet, alâka ve yaşlarına göre daha ileri tahsil yapmak üzere :

a) Yatılı, yatısız her derecedeki genel tahsil müesseseleri ile meslek okul ve müesseselerine yerleştirilmek;

b) Umumi ve mülhak bütçeli daireler, hususi idareler, belediyeler, 3659 sayılı Kanuna tâbi müesseseler ve sermayesinin yarısından fazlası Devlete aid olan diğer teşekküller tarafından kurulmuş fabrikalar, müessese ve ziraat işletmelerine veya hususi iş yeri ve meslek sahiplerinin yanına verilmek;

c) Birlikler tarafından kurulmuş iş yerleri ve atelyelerde çalıştırılmak suretiyle birer meslek veya sanat sahibi olacak şekilde yetiştirilirler.

MADDE 16. — Umumi ve mülhak bütçeli daireler, hususi idareler, belediyeler, 3659 sayılı Kanuna tâbi müesseseler ve sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait diğer teşekküller; hizmetlerine aldıkları çocukları beslemek, giydirmek ve barındırmakla mükelleftirler. Hususi iş sahiplerinden talimatnamedeki şartları temin edenler tercih olunur.

MADDE 17. — Hususi fabrika ve iş yerleri ile iş ve meslek sahibi yanına verilen çocukların iş verenler tarafından barındırılması, beslenmesi, giydirilmesi mümkün olmadığı hallerde bu hususlar çocukların kendi yetiştirme yurtlarında sağlanır veya bu hususta mahallî tedbirler alınır.

MADDE 18. — 15 nci maddenin b ve c fıkraları gereğince iş yerlerine verilen ve yetiştirme yurtlarında bakılan çocuklardan ücret mukabili çalıştırılanlardan yurt masrafları birlik encümenince tâyin edilecek nispetlerde kazançlarının

dan çıkarılır. Çocuğun harçlığı da ayrıldıktan sonra artarsa geri kalan kısım milli bankalarda çocuk namına açtırılan hesabı cariye talimatnamede gösterilen müddet zarfında yatırılır. Çocuğun ücretinin başlama zamanı ve miktarı yurt idaresi ile iş veren arasında mahallî örf ve rayice göre tesbit olunur. Çocuğun harçlığı da yurt idaresi tarafından belirtilir.

MADDE 19. — Köylerde veya çiftçiler yanında aynı ücretler mukabili çalıştırılan çocuklara verilen mallardan paraya tahvil edilenler bankalarda çocuk namına açılacak hesabı cariye, satılamıyanlar köy ihtiyar meclisleri tarafından kıymetlendirilerek çocuk adına saklanır.

MADDE 20. — Bankalarda çocuk namına açılan hesabı cariden birliğin yetkili şahıslarının vizesi olmadan para çekilmez. Çocuklar adına biriken para ve mallar reşidolduğu zaman çocuğa aynen verilir. Türk Medeni Kanununun vesa-yet altındaki kimseye bırakılmış mallar hakkındaki 398 nci maddesi hükmü bunlar için tatbik edilmez.

MADDE 21. — Bakılmak üzere aile veya hususi şahıslara verilen, çalıştırılan çocukların reşidoluncaya kadar durumları, bu kanunun kendilerine yüklettiği vazife hudutları içinde gerek alâkadar vekâletlerce gerekse koruma birliklerince takip ve murakabe edilir.

MADDE 22. — Korunmaya muhtaç çocuklardan sağır, dilsiz, kör, vücutça sakat ve ruhan ârizalı ve intibaksız veya benzeri durumda olduklarından durumları hususi bir eğitimi icabettirenler için Maarif Vekâletince gerekli müesseseler kurulur. Buraya gönderilen çocuklar müesseseye kabul edilmeden evvel bir müşahede devresi geçirirler.

Türk Ceza Kanununun 53, 54, 57 ve 58 nci maddelerine göre terbiye tedbirleri icabeden çocuklar hakkında Adliye Vekâleti hususi yurtlar açar ve bu hususta Maarif, Sıhhat ve İctimai Muavenet vekâletleriyle iş birliği yapar.

MADDE 23. — 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 158, 159 ve 160 nci maddeleri ile İş Kanunu hükümlerine tâbi bütün müesseselerdeki çocukların eğitimi Maarif Vekâletince de murakabeye tâbidir. Eğitim bakımından görülecek hususlar eğitim memurlarının yazılı ihtarı ile bir ay zarfında düzeltilir. Bu düzeltmeyi yapmıyanların yanlarında çocuk bulundurulmasına müsaade edilmez ve müesseseleri kapatılarak alâkalı vekâletlere bildirilir.

MADDE 24. — Yetiştirme yurtlarında bulunan çocuklar yurttan kaçacak olurlarsa, zabıta vasıtasıyla bulunarak geri getirilirler.

İş yerleri ile hususi şahıslar yanında barındırılan, çalıştırılan çocuklar da bağı oldukları yetiştirme yurdunun müsaadesi olmadıkça yerlerini değiştiremezler, terk edemezler.

Yurtlar veya iş sahipleri yanında korunmakta ve yetiştirilmekte olan çocuklara Türk Ceza Kanununun 182 nci maddesinde yazılı fiilleri işliyenler hakkında mezkûr maddede yazılı cezalar verilir.

MADDE 25. — Korunmaya muhtaç çocukların korunma ve yetiştirilmesi için gerekli tahsisatların kaynakları şunlardır:

- a) Bilûmum hususi idare ve belediyelerin bütçelerine koydukları bir sene evvelki tahsisatlarının en az yüzde birleri;
- b) Alâkadar vekâletlerin bu maksatla bütçelerine koymuş oldukları tahsisattan ayrılacak hisseler;

c) Hakiki ve hükmi şahıslarla beynelmilal teşekküller tarafından birliklere yapılacak aynı ve nakdî menkul ve gayrimenkul bağışlar;

ç) Vakfiyelerinde çocuğa yardım için tahsisat kabul etmiş bulunan mülhak ve mazbut vakıflar adına mütevelliler ve Vakıflar Umum Müdürlüğünce yapılacak yardımlar;

d) Yurtlar tarafından veya bunlar menfaatine verilecek müsamerelele, iş yurtları ve diğer her türlü teşebbüs gelirleri, birliklere yapılacak bağışlarla her türlü gelirler, bilûmum vergi, resim ve harclardan muaftır.

MADDE 26. — İş yerlerinde çalıştırılan çocukların ücretlerinden talimatnamede tesbit edilecek esaslar dairesinde, birlik ve çocuk hissesi olarak ayrılacak miktarları müddetinde birliğe ve millî bankalara yatırmıyanlarla, çocuklar reşidolduktan sonra bankadan alınan paraları kendilerine iade etmiyenler hakkında üç aydan bir seneye kadar hapis ve 200 liradan 2 000 liraya kadar ağır para cezası tatbik olunur, ayrıca yatırmıyan paranın tazminine de hükümlenir.

Zamanında yatırmıyan paranın zimmete geçirilmiş olduğu tahakkuk ederse yukarıki fıkraya göre, tâyin edilecek cezalar bir misli artırılarak verilir.

Çocuğa ücret olarak verilen mallarla çocuğa ait sair malları korumıyan veya çocuğun bunlardan intifama mâni olanlar haklarında 200 liradan 2 000 liraya kadar ağır para cezası verilir ve bunları zimmetine geçirenler hakkında da ikinci fıkra hükmü tatbik olunur.

MADDE 27. — Ücretle çalıştırılan çocukların ölümü halinde kanuni mirasçıları yoksa, birikmiş olan paraları bağlı oldukları birliklere intikal eder.

MADDE 28. — Birlikler ve bunlara bağlı müesseseler vilâvételce de salâhiyetli kimselere teftiş ettirilir. Birlikler bu teftişlerde tesbit edilen noksanları gidermeye ve icabeden tedbirleri almaya mecburdurlar.

MADDE 29. — Bu kanunun tatbikiyle ilgili talimatname, kanunun nesrinde sonra en geç 6 ay içerisinde Maarif, Sıhhat ve İctimai Muavenet ve Dahiliye Vekâletlerince müstereken hazırlanır.

MADDE 30. — Bu kanun ve talimatnamede zikredilen hususlarla, birliklerin yıllık faaliyet raporları neticelerini tesbit ve bu müesseselerin tekâmül ve inkişafı için alınacak tedbirler hakkında tavsiyelerde bulunmak üzere Maarif Vekâletinde her yıl bir defa toplanmak üzere bir «Çocuk Koruma Umumi Danışma Heyeti» teşkil olunur.

Bu heyet âzaları şunlardır:

a) Maarif, Sıhhat ve İctimai Muavenet, Dahiliye, Adliye, Millî Müdafaa, Çalışma, Ziraat ve İşletmeler Vekâletleri temsilcileri;

b) Üniversite veya yüksek tahsil müesseselerinden bir pedagog, bir çocuk ve ruh hastalıkları mütehassısı, bir çocuk hukuku ve bir sosyal hukuk mütehassısı;

c) Maarif Vekâletince tâyin ve tesbit edilen ve kurulan birliklerin onda biri nispetinde vali, belediye reisi, sıhhat ve icimai muavenet, maarif ve yurt müdürü;

ç) Gerek doğrudan doğruya, gerekse dolayısıyla çocuk koruma, bakımı, eğitimi ve sağlığı gayesine mâtuf olarak kurulan hayır cemiyetlerinden üçünün birer temsilcisi;

d) Büyük iş ve müessese sahiplerinden üç temsilci;

e) Bir hayır kurumuna bağlı olmadan önemli bir bağışta bulunan veya tesis kuran şahıslardan iki kişi;

Bu heyet Maarif Vekili veya müsteşarın riyasetinde toplanır.

MADDE 31. — 30 ncu maddedeki heyete Ankara haricinden gelen âzaların kamuni harcırahları Maarif Vekâleti bütçesinden ödenir.

MADDE 32. — 5387 sayılı Kanun meriyetten kaldırılmıştır.

MUVAKKAT MADDE 1. — Öğretim çağına gelmemiş çocuklardan haklarında korunma kararı verilenler - bakım yurtları ikmal edilinceye kadar - mahallî birlikler kararı ile bakım ücretleri birlikler tarafından ödenmek şartıyla Çocuk Esirgeme Kurumu yuvalarında barındırılırlar.

MUVAKKAT MADDE 2. — Korunmaya muhtaç çocukların korunması gayesiyle bu kanunun neşrinden evvel teşekkül etmiş olan birlikler, nizamnamelelerini kanunun neşrinden itibaren üç ay zarfında bu kanunun hükümlerine intibak ettirmeye mecburdurlar.

Birlikten ayrılacak olan köylerin hukuk ve vعاibi bu kanuna intibak ettirilen birliklere intikal eder.

MADDE 33. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 34. — Bu kanunu icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

20 Mayıs 1957

<i>Riyaseti Cumhura yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	17 . V . 1957 ve 2/195
<i>Bu kanunun ilânının Başvekâlete bildirildiğine dair Riyaseti Cumhurdan gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	20 . V . 1957 ve 4/220
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları</i>	:	Cilt Sayfa
	:	8 398
	:	15 143:144
	:	19 5,173:179,185,188,205:208

[İnikat : 68 — 179 sıra sayılı matbuat 68 nci İnikat Zabıt Ceridesine bağlıdır.]